

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 429/2022-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Michal Krutek s. r. o., Hlavná 11, Trnava, proti uzneseniu Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 52Ek/1067/2020 z 13. júna 2022 takto

rozhodol:

1. Uznesením Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 52Ek/1067/2020 z 13. júna 2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 52Ek/1067/2020 z 13. júna 2022 **zrušuje a vec mu vracia** na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Banská Bystrica **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **493,10 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. júla 2022 po jej čiastočnom prijatí na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu z 28. júla 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením okresného súdu v exekučnom konaní, ktoré navrhuje zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Voči sťažovateľovi bolo uznesením zo 7. apríla 2014 začaté konkurzné konanie a uznesením z 25. júna 2014 bol na jeho majetok vyhlásený malý konkurz s tým, že jeho veritelia boli vyzvaní na prihlásenie pohľadávok. Uznesením z 23. januára 2018 bol tento konkurz po splnení konečného rozvrhu výťažku zrušený. Uznesením zo 16. mája 2018 bol sťažovateľ oddlžený od pohľadávok, ktoré mu vznikli k 4. júlu 2014 a ktoré po zrušení konkurzu na jeho majetok zostali neuspokojené, čím sa voči nemu stávajú nevymáhateľné. Napriek tomu rozsudkom krajského súdu v trestnom konaní, ktorý nadobudol právoplatnosť 23. januára 2020, bol sťažovateľ v súvislosti s uznaním viny za trestný čin spáchaný ešte v 90. rokoch minulého storočia zaviazaný nahradiť poškodenému škodu 1 583 738,30 eur.

3. Okresný súd na návrh poškodeného 29. júla 2020 poveril vykonaním exekúcie na základe tohto trestného rozsudku krajského súdu súdneho exekútora, ktorý 31. augusta 2020 sťažovateľa upovedomil o začatí exekúcie. Sťažovateľ sa návrhom zo 7. septembra 2020 domáhal zastavenia exekúcie, čo odôvodnil oddlžením od pohľadávok, ktoré vznikli k 4. júlu 2014.

4. Uznesením vyššieho súdneho úradníka z 24. februára 2021 okresný súd návrh sťažovateľa na zastavenie exekúcie zamietol, čo odôvodnil tým, že pri oddlžení sťažovateľa bol aplikovaný zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o konkurze“) v znení účinnom po 1. marci 2017, pričom podľa § 166c ods. 1 písm. d) zákona o konkurze oddlžením je nedotknutá pohľadávka zo zodpovednosti za škodu spôsobenú úmyselným konaním. V tejto súvislosti zdôraznil, že v exekúcii uplatnená pohľadávka bola oprávnenému priznaná v trestnom konaní ako náhrada škody spôsobenej trestným činom, a preto nebolo významné, kedy táto pohľadávka vznikla, keďže je potrebné aplikovať zákon o konkurze v znení účinnom po 1. marci 2017. Z toho dospel k záveru, že voči sťažovateľovi uplatnená pohľadávka nemusela byť prihlásená do konkurzu a ide o pohľadávku, ktorá je vymáhateľná aj po zrušení konkurzu.

5. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť, o ktorej okresný súd rozhodol ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením sudcu z 13. júna 2022 tak, že ju zamietol. Dospel k záveru, že pohľadávka proti sťažovateľovi vznikla vykonateľnosťou rozsudku v trestnom konaní, teda 23. januára 2020. Tento záver okresný súd odôvodnil odkazom na § 45 ods. 1 Exekučného poriadku, ktorý zvyrazňuje vykonateľnosť rozhodnutí, ktorú treba považovať za moment vzniku pohľadávky. To podľa okresného súdu osobitne platí v kontexte trestného konania, v ktorom sa na sťažovateľa hľadelo až do právoplatného skončenia konania ako na nevinného.

III.

6. Sťažovateľ nesúhlasí so záverom okresného súdu, podľa ktorého pohľadávka oprávneného vznikla až vykonateľnosťou rozsudku z trestného konania. V tejto súvislosti poukázal na nálezy ústavného súdu č. k. II. ÚS 578/2015 a č. k. IV. ÚS 186/2021. Podľa sťažovateľa pri pohľadávke je nevyhnutné oddeľovať jej vznik a splatnosť. Tak tomu je aj pri zodpovednosti za škodu, keďže nie je dôvod rozlišovať, či bola škoda uplatnená v trestnom alebo v civilnom konaní, pretože pohľadávka zo spôsobenej škody vznikla okamihom vzniku škody. Bez významu je pritom to, že sa na neho hľadelo ako na nevinného. Sťažovateľ ďalej zdôrazňuje, že škoda oprávnenému mala vzniknúť ešte v rokoch 1996 a 1997, a preto si ju mohol uplatniť v konkurze na jeho majetok.

7. Sťažovateľ rovnako ako v návrhu na zastavenie exekúcie zdôrazňuje, že začatie konkurzu bolo riadne zverejnené v Obchodnom vestníku, v ktorom boli 3. júla 2014 jeho veritelia vyzvaní na uplatnenie pohľadávok. Sťažovateľ zdôrazňuje, že § 166c ods. 1 písm. d) zákona o konkurze bol prijatý s účinnosťou od 1. marca 2017, no (i) podľa § 206f ods. 1 zákona o konkurze konania začaté pred 1. marcom 2017 sa dokončia podľa právnych predpisov účinných do 28. februára 2017, (ii) podľa § 206f ods. 3 zákona o konkurze ak súd rozhodol o oddlžení dlžníka podľa právnych predpisov účinných do 28. februára 2017, nevymáhateľné sa stávajú voči dlžníkovi všetky pohľadávky, ktoré zostali po zrušení konkurzu neuspokojené a ktoré neboli uspokojené ani počas skúšobného obdobia bez ohľadu na to, či boli alebo neboli v konkurze prihlásené, a (iii) podľa § 171 ods. 2 zákona o konkurze v znení účinnom k 14. aprílu 2014 po uplynutí skúšobného obdobia súd aj bez návrhu uznesením rozhodne o oddlžení dlžníka s tým, že pohľadávky, ktoré zostali po zrušení konkurzu neuspokojené a ktoré neboli uspokojené ani počas skúšobného obdobia, sa zverejnením uznesenia o oddlžení v Obchodnom vestníku stávajú voči dlžníkovi nevymáhateľné.

8. Sťažovateľ z § 206f ods. 1 zákona o konkurze preto vyvodzuje, že voči nemu vedené konkurzné konanie začalo 14. apríla 2014, pričom sa viedlo podľa právnych predpisov účinných k tomuto dňu. Preto pohľadávka oprávneného, ktorá vznikla skôr a ktorá vôbec nebola do konkurzu prihlásená, sa voči nemu stala nevymáhateľnou, a to podľa § 171 ods. 2 zákona o konkurze účinného k 14. aprílu 2014 v nadväznosti na § 206f ods. 3 zákona o konkurze v znení k 23. januáru 2020. Preto bolo nesprávne použitie § 166c zákona o konkurze.

9. Okresný súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril rozsiahlym prepisom svojich rozhodnutí a argumentácie sťažovateľa, ktoré nijak nespochybňoval a v závere stroho uviedol, že po opätovnom preskúmaní veci a prihliadnutí na argumentáciu sťažovateľa v ústavnej sťažnosti, ako aj právne názory vyslovené v rozhodovacej praxi ústavného súdu ako najvyššej súdnej autority, na ktoré sa sťažovateľ v podanej ústavnej sťažnosti odvoláva, nevyklučuje opodstatnenosť podanej ústavnej sťažnosti, no jej samotné posúdenie ponecháva na úvahe ústavného súdu.

10. Oprávnený v exekučnom konaní (poškodený v trestnom konaní) ako zúčastnená osoba navrhol ústavnej sťažnosti nevyhovieť s tým, že ku skutočnostiam namietaným sťažovateľom týkajúcim sa vzniku pohľadávky sa vyjadril už v konaní pred okresným súdom a sťažovateľom uvádzané nálezy ústavného súdu nemožno aplikovať na trestné konanie o náhrade škody, keďže sa týkajú prihlásenia pohľadávky veriteľa z úverovej zmluvy v reštrukturalizácii a prihlásenia náhrady trov konania v konkurze. Ďalej poukazuje na to, že v trestnom konaní boli spolu so sťažovateľom obžalované aj ďalšie osoby a až do rozhodnutia krajského súdu z 23. januára 2020 nebolo rozhodnuté o vine sťažovateľa a o tom, či a v akej výške zodpovedá za škodu. V tejto súvislosti poukazuje, že rozsudkom okresného súdu v trestnom konaní z 15. januára 2019 bol odkázaný na civilný proces z dôvodu, že okresný súd v rámci adhézneho konania nepovažoval za spravodlivé rozhodovať o náhrade škody (veľký rozsah škody, procesné rozhodnutia vo vzťahu ku spolupáchateľom), a na to, že krajský súd ďalšiu spolupáchateľku, ktorá bola rozsudkom okresného súdu uznaná vinnou, spod obžaloby oslobodil.

IV.

11. Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti

(IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07). Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k „odopretiu spravodlivosti (Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

12. Z namietaného uznesenia okresného súdu je zrejmý právny záver, že pohľadávka oprávneného na náhradu škody spôsobenej trestným činom sťažovateľa nevznikla v čase vzniku škody alebo v čase protiprávneho konania sťažovateľa, ale až právoplatnosťou rozhodnutia v trestnom konaní, ktorým bol sťažovateľ zaviazaný na jej náhradu. Z toho rezultuje záver, že táto pohľadávka nemohla byť uplatnená v konkurze na majetok sťažovateľa, ktorý začal ešte v roku 2014, a preto sa nestala nevymáhateľnou potom, ako si ju poškodený neprihlásil do konkurzu.

13. Tento právny záver okresného súdu je zdôvodnený odkazom na § 45 ods. 1 Exekučného poriadku, podľa ktorého exekučným titulom je vykonateľné rozhodnutie súdu, ak priznáva právo, zaväzuje k povinnosti alebo postihuje majetok. Podľa okresného súdu toto ustanovenie zvyrazňuje vykonateľnosť rozhodnutí, ktorú treba považovať za moment vzniku pohľadávky. To podľa okresného súdu osobitne platí v kontexte trestného konania, v ktorom sa na sťažovateľa hľadalo až do právoplatného skončenia konania ako na nevinného.

14. Účelom normy obsiahnutej v § 45 ods. 1 Exekučného poriadku nie je definovať podmienky vzniku akéhokoľvek nároku. Účelom tejto normy je zdefinovať pojem exekučného titulu. Z výkladu takejto normy nemožno dospieť k záveru o tom, kedy vznikla alebo sa stala splatnou pohľadávka oprávneného proti sťažovateľovi. Pohľadávka nie je kategóriou procesného práva, ale pojmom práva hmotného. Preto len ustanovenia hmotného práva možno úspešne použiť pri hľadaní odpovede na otázku, kedy vznikla pohľadávka poškodeného a či si ju mohol uplatniť v konkurze sťažovateľa. Čas vzniku pohľadávky treba vyvodiť z ustanovení hmotného práva, pričom treba začať § 488 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého záväzkovým vzťahom je právny vzťah, z ktorého veriteľovi vzniká právo na plnenie (pohľadávka) od dlžníka a dlžníkovi vzniká povinnosť splniť záväzok a § 489 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého záväzky vznikajú aj zo spôsobenej škody. Z týchto ustanovení je zrejmé, že pohľadávka, a to aj sporná čo do výšky a subjektu dlžníka, vzniká spôsobením škody a na jej vznik nie je potrebná žiadna ďalšia osobitná okolnosť, osobitne taká, ktorá má svoj základ v autoritatívnej súdnej deklarácii, nie konštitúcii rozhodnutím či už civilného alebo trestného súdu.

15. Pri posúdení momentu vzniku pohľadávky je bez právneho významu i to, že na sťažovateľa sa až do právoplatného rozhodnutia v trestnom konaní hľadá ako na nevinného. Prezumpcia nevinoty nie je relevantná kategória pre formuláciu záveru o momente vzniku pohľadávky. Ide o ústavnú zásadu trestného procesu a nie je žiaden dôvod na to, aby jej význam bol akýmkoľvek spôsobom použitý pri hľadaní odpovede na to, kedy došlo k vzniku pohľadávky.

16. Okresný súd sa pri posúdení návrhu sťažovateľa na zastavenie exekúcie odchyľil od rozhodujúcich otázok, ktoré sa týkajú toho, či si poškodený mohol uplatniť pohľadávku v konkurze na majetok sťažovateľa, či jej neuplatnenie v konkurze malo za následok

jej nevyhmáateľnosť a či prípadná nevyhmáateľnosť môže byť dôvodom na zastavenie exekúcie na základe rozsudku, ktorým bol sťažovateľ neskôr zaviazaný na zaplatenie tejto, možno aj nevyhmáateľnej pohľadávky. Tento odklon od rozhodujúcich otázok bol výsledkom zjednodušujúceho a celkom mylného pokusu o výklad pojmu vzniku pohľadávky, teda pojmu civilného hmotného práva od vecí ubiehajúcimi simplifikujúcimi podobenstvami s normami nielen exekučného, ale dokonca aj trestného práva. Tým sa rozhodnutie okresného súdu odchýlilo od podstaty veci samej tak, ako je nastolená argumentáciou sťažovateľa pri výklade rôznych znení a intertemporálnych ustanovení zákona o konkurze, faktom rozsudku krajského súdu ako exekučného titulu, ktorým mala byť poškodenému voči sťažovateľovi priznaná už nevyhmáateľná pohľadávka a ustanoveniami Exekučného poriadku o dôvodoch na zastavenie exekučného konania.

17. Preto namietaným uznesením okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, čo je podľa čl. 127 ods. 2 ústavy dôvodom na zrušenie uznesenia okresného súdu s vrátením veci okresnému súdu na ďalšie konanie.

V.

18. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje to, aby mu okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov úplne nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli zastúpením advokátom. Výška náhrady 493,10 eur bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina priemernej mzdy za predchádzajúci polrok (§ 1 ods. 3 v spojení s § 11 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľ má nárok na náhradu za dva úkony právnej služby v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti 2 x 193,83 eur), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 11,63 eur) predstavuje 410,92 eur, k čomu treba podľa § 18 ods. 3 vyhlášky pripočítať daň z pridanej hodnoty 82,18 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. októbra 2022

Peter Straka
predseda senátu